

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

24. De Varietate & differentia Habituum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

De varietate, & differentia habituum.

PRIMO queritur, An sint aliqui habitus diuinitus infusi. *Respondeo* ex communi omnium Theologorum sententia esse, quoniam tamen olim dubitabatur, an parulis, qui salutari Baptismate abluuntur; statim vna cum gratia habitus virtutum diuinitus infunderentur, an verò tunc temporis, cum rationis compotes sunt: quibusdam negantibus in Baptismate infundi, quoniam essent habitus infusi otiosi toto tempore, quo durat ætas infantum; alijs verò contra affirmantibus eos infundi, cum primum paruuli baptismata suscipiunt, sed *constans* fuit semper Theologorum opinio, his, qui sunt aduultæ ætatis, habitus infundi fidei, spei, & charitatis, & poenitentiae. *Id est* tamen adinaduertendum, quod Caietanus annotauit, habitus infusos esse duplices: alij enim sunt infusi per se, alij ex accidenti. *Infusi* per se dicuntur, quia aliter in nobis esse non possunt, nisi diuinitus infundantur. *Alij* verò sunt infusi ex accidenti, qui aliter haberi possunt. Sed Deus eos voluit liberaliter infundere. Sic primo hominum parenti habitus disciplinarum, & artium, Deus tribuit beneficio singulari. An verò sint aliquæ virtutes morales, quæ sint per se infusæ ab acquisitis specie distinctæ, suo loco inferius explicabo.

Secundò queritur, An habitus infusus natura, & substantia differat ab acquisito. *Respondeo*, Vel habitus est infusus per se, vel secus. *Si primò*, non solum specie, sed natura etiam, & substantia distinguitur, quia est super naturalis per se, ac iudeo fieri per naturam non potest: Sed acquisitus, est per se naturalis, & qui naturæ virtutibus comparari potest. *Si verò sit habitus infusus*, ex accidenti duntaxat, ab accidenti specie non differat, quoniam quod diuinitus infundatur, habitui accidit, qui alioqui per naturam potuit comparari. *Sicut* primus homo à Deo factus, eiusdem fuit speciei, cuius cæteri homines naturaliter procreati: & visus hominis cæco diuinitus restitutus, specie non differat à visu per naturam dato: nec vinum, quod Christus Dominus in nuptijs mirabiliter effecit, à vino, quod natura gignit, aliud, & diuersum specie fuit. *Quæres* an habitus per se infusus ab acquisito specie differat, tanquam in obiecta re, & materia, in qua uterque versatur, diuersam rationem habens. *Vt* exemplo; habitu fidei infuso credimus esse vera, quæ fides Catholica proficetur, quæ etiam humana fide credere possumus: *Queritur* an in eo obiecto quod creditur, re ipsa sit aliqua ratio diuersa, qua huiusmodi duo habitus specie distinguantur? *Quidam* negant, dicentes, habitum infusum, & acquisitum solum distingui per externa principia, vnde sunt, & existunt, videlicet, quod infusus fiat à Deo, acquisitus à nobis, quod probant, quia in re ipsa obiecta nulla est ratio intrinseca, in qua uterque habitus terminari non possit. Verbi gratia nulla est in Deo veritatis ratio, quæ si diuinitus patefacta innotescat, non possit credi auctoritate diuina, & humano item testimonio probabiliter: nulla est bonitas, quæ diuinitus reuelata non queat sperari, & amari: tum

spe, &

lib. 5. q. 18.
Ma. 3. dist.
23. q. 7.

hæc opinio est verior, quam etiam sequitur Henricus, & Maior: accidentia enim non pereunt, nisi expulsa à contrario, aut causæ conseruantis recessu & absentia; aut interitu rei subiectæ, in qua sedem habent; sed habitus non intereunt ratione subiectæ materiæ, cui infunt. siquidem anima, & eius facultas perseuerant, nec intereunt conseruantis causæ recessu, quoniam actus licet maximè iuuat, & faciat ad habitum tuendum, non est tamen simpliciter necessarius ad conseruandum, alioqui enim dormientes habitum amitteremus. Non igitur extinguitur habitus ex eo quod ab opere, & actione desistimus, sed amittitur ex accidenti, scilicet operis vacatione, eo quod nimio otio contrarij habitus geniti ex actibus oppositis, in animum paulatim irrepunt, & habitus antè iam comparatos minuunt & expellunt. Ari stoteles verò, cum ait, scientiam obliuione deleri, loquitur de actu scientiæ, non habitu, aut id propterea dixit, quia errorem scientiæ contrarium obliuio frequenter inducit. Pari ratione aliquando amicitia silentio dirimitur, quoniam silentium solet amicitia impedimenta afferre quamplurima.

S. Tho. 2.
q. 33. art. 1.
Alma. tra.
2. Mora. c.
18.

Quintò queritur, An habitus primorum principiorum aliquando pereat. S. Thomas negat, quia primis principijs per se notis, assensum naturaliter præstatamus. Almainus verò affirmat, hunc quoque habitum interdum extingui, si diu ab opere celsimus: sed reuera solum docere voluit Almainus, posse interire habitum genitum in nobis, quo assuefacti sumus prima principia inductione, vel exemplo per singularia colligere, nam exercitatione, & labore reddimur etiam prompti, & expediti ad colligenda ex singularibus prima principia. *At verò* S. Thomas merito dixit habitum primorum principiorum nunquam deleri, quia eorū imagines, & simulacra memoria perpetuò retinemus, nec primis principijs aliquid est contrarium, cui assentiamur; & ideo habitus primorum principiorum vi habitus contrarij perire non potest.

Sextò queritur, An habitus acquisitus vi vnus actus contrarij deleri, & perire queat? *Respondeo*, habitus morales, qui consuetudine, & exercitatione comparantur, per vnum actum contrarium nunquam interiri, eo quod sicut frequenti vsu multis actibus repetitis gignuntur; sic etiam contrarij habitus non nisi ex multis actibus sæpius iteratis generantur. *At verò* habitus disciplinarum, quos vocant habitus scientiarum, possunt multipliciter accipi. Aut enim considerantur ex parte imaginum & simulachrorum, quibus rerum scitarum recordamur; & hæc ratione per vnum actum contrarium, videlicet errorem, aboleri queunt: quemadmodum enim vna ratiocinatio scientiam sic acceptam gignit, sic altera contraria parit errorem: aut accipiuntur quatenus sunt habitus quidam, quibus frequenti vsu comparatis expediti & prompti sumus effecti ad ratiocinandum, & conclusiones ex suis principijs aptè, & ritè colligendas. Et tunc habitus disciplinarum non vi vnus tantum actus contrarij, sed multorum, qui sæpius repetuntur intereunt.

S. Tho. 2.
q. 33. art. 4.Cai. 2. q.
1. art. 4.S. Tho. 2.
q. 33. art. 4.

Ien. 2.

spe, & charitate humana, tum spe, & charitate diuina: nihil reuera peccato conuenit, quod non possit odio haberi poenitentia supernaturali, & naturali, si diuino testimonio id innotuerit: quæ sententia alijs falsa penitus videtur. Etenim tales habitus in re obiecta versantur: quæ licet ex substantia, quam habet, sit eadem, attamen ratione distinguitur: ratio enim, qua habitus in aliqua materia versantur, eos omnino distinguit. Mathematicus enim, & Physicus aliquando eadem conclusiones ratiocinando colligunt, sed non eisdem principijs: id concedet prima opinio; sed dicitur principia ex quibus Mathematicus, & Physicus concludunt, sumuntur intrinsecus ex ijs, quæ rei insunt. At in fide, spe, & charitate, & poenitentia, ratio, qua habitus infusus, ab acquisito specie distinguitur ex parte rei obiectæ, sumitur ex principijs extrinsecis, videlicet ex auctoritate dicentis, promittentis, vel mouentis ad diligendum Deum, & peccatum detestandum. Quidquid sit, mihi magis prima sententia arridet, quoniam ratio ipsa credendi, sperandi, diligendi est omnino diuersa: nam habitu fidei infusæ credimus veros esse articulos fidei, sed vt dictos à Deo, quamuis testimonio fidei humana possumus eisdem fidei articulos credere veros esse, sed vt dictos ab homine, non à Deo; ergo ratio credendi est omnino diuersa. Sic etiam habitu diuinitus infuso speramus bona cælestia, illa videlicet, quæ sunt gratiæ, & gloriæ; sed vt nobis diuinitus promissa, & singulari Dei gratia obrinenda: At spe humana, & acquisita possumus eadem bona sperare, sed vt humana aliqua ratione, & testimonio promissa, vel consuetudine, qua ea bona sperare consueuimus. Pari quoque ratione; charitate infusa Deum diligimus, sed ex ipso, & propter ipsum, & tãquam amicam amicitia quadam, quæ in cælestium, & diuinorum bonorum communicatione consistit, & ceteros, quos charitate prosequimur, etiam amamus tanquam amicos, qui nobiscum in eadem bonorum communicatione conueniunt, vel conuenire possunt. Ipse enim Deus voluit, vt eos sic amemus, & charitatem nobis impertit, qua diligimus, quicquid amamus infusa charitate: at verò charitate humana Deum, vel alios diligimus gratia alicuius alterius boni, & commodi naturalis, videlicet causa honestatis, & virtutis moralis, vel assuetudine & vsu, quo ipsos diligere solemus. Similiter etiam habitu poenitentia infusæ de peccatis sponte nostra factis dolemus, sed ob amorem, & charitatem Dei, & spem veniæ obtinendæ. At poenitentia naturali de peccato dolemus ob rationem aliquam naturalem; odio videlicet turpitudinis, amore honestatis, vel metu alicuius incommodi; puta dedecoris, infamiæ, & aliorum huiusmodi malorum. Ceterum de hac quaestione alijs in locis plenius, & fusius disputabo. Nam prima opinio solum contendit, in materia, & re obiecta horum habituum nõ esse aliquid intrinsecum, quod distinguat habitus; sed solum extrinsecum, nimirum, quia credimus, speramus, diligimus, sed testimonio, promissione, vel auxilio diuino, vel humana auctoritate, coniectura; probabili, siue naturali ratione: de qua re dicam inferius suis in locis.

Tertio quaeritur, An tum habitus acquisitus, tum etiam infusus sit vna simplex qualitas? Inter omnes constat, habitum infusum erga obiecta omnia, in quibus versatur, esse vnum habitum solum, & vnam simplicem qualitatem: ita vt vnus sit simplex habitus Fidei, quo credimus ea, quæ sunt Fidei: & vnus simplex habitus spei, quo speramus quicquid boni nobis Deus ipse promittit. Similiter etiam habitus charitatis; quo Deum, nos ipsos, & corpus nostrum, & proximum diligimus, est vnus simplex habitus tantum. Vnus itidem est habitus poenitentia, quo de omni peccato sponte nostra commisso dolemus ob amorem Dei. Quamuis igitur res obiectæ, in quibus huiusmodi habitus versantur, specie differant, vnus tamen est habitus, quia vt superiori quaestione iam dixi, ratio, qua habitus in ipsis rebus obiectis terminatur, est vna duntaxat; & quia habitus infusi ex actibus non comparantur, sed infunduntur à Deo. Nam etiam quælibet animæ facultas est vna simplex qualitas, quia est à natura data, non ex actibus genita. Tota cõtrouersia est in habitu acquisito, An sit etiam vnus, & idem. Duæ sunt opiniones, vna est afferentium, non esse vnum habitum solum, sed tot esse habitus simplices, quos sunt obiecta specie distincta. Sic Okam, Gregorius, Gabriel, Aureolus, Almainus, & alij. Id probant, primo, quia huiusmodi acquisiti habitus nostris actibus comparantur: Sed actus nostri specie distinguitur, ergo & habitus actibus comparati. Nam habitus non generantur, nisi ex actibus eiusdem speciei, nec mouent facultates ad producendos, & eliciendos actus, nisi similes ijs, ex quibus sunt geniti. Gratia exempli: In vna disciplina, vel arte sunt multi habitus simplices, quia res cognita specie differunt. Pari ratione ad Fortitudinem, Temperantiam, Iustitiam, & Prudentiam multæ res specie diuersæ pertinent: ergo ex actibus specie diuersis vnus habitus simplex artis, vel disciplina, fortitudinis, temperantiæ, prudentiæ, vel iustitiæ acquiri non potest. Deinde, sæpè contingit, vt quis se frequenter exerceat in certa materia fortitudinis, & non in alia, ergo habitum acquirat, quo promptior efficitur ad se in illa materia exercendum. Postremo, quia aliquando vsu venit, vt quis in certa quâpiam materia erret, & non in alia eiusdem disciplina, vel artis, & certam rem ante iam scitam obliuioni tradat, aliam verò non item: & habitus circa vnam materiam maior efficitur frequenti vsu, & exercitatione, cum tamen circa aliam materiam eiusdem artis, disciplina, & virtutis minimè augeatur. Dices; Quomodo ergò dicitur vna disciplina, vna ars, vna Prudentia, Fortitudo, Temperantia, Iustitia. Respondent, non esse vnam disciplinam, artem vel virtutem, quia sit vnus simplex habitus, sed quia multi habitus inter se vnum ordinem habent, & ad vnum finem referuntur, vel quia diuersas affectiones de vna, eademque subiecta re, demonstratione cõcludunt; vel eandem affectionem multis specie diuersis rebus probat conuenire. Ita vt disciplina, artis, vel virtutis nomen sit collectionis, & ordinis multorum habituum; quemadmodum populus, ciuitas, exercitus sunt vnum, sed non simpliciter, sed collectione, & ordine. Ita etiam numerus, est plurium v-

*Ockam q. 8.
prol. Greg.
q. 3. prolo.
a. 2. Gabr.
q. 8. Aure.
q. 4. pro. Al.
main. tra.
ct. a. mor.
cap. 2.*

S. Tho. 1. 2.
q. 54. art. 4.
Henricus
quodl. 9. q.
4.

nitatum collectio. Eodem modo, Disciplina, siue Scientia, est multorum habituum inter se ordinem habentium complexio. Altera est sententia S. Thomæ, Henrici, & aliorum veterum Theologorum, docentium, quamlibet scientiam, artem, disciplinam, & virtutem esse simplicem habitum, quoniam et si res obiectæ specie distinguantur; habent tamen vnâ rationem, qua ad eandem disciplinam, siue scientiam, & virtutem spectant. Ratio verò, qua quis in vna aliqua materia scientiæ, artis, vel virtutis versatus est, non in alia, non arguit diuersos esse habitus, sed diuersas tantum rerum imagines, quibus recordatur, sic vel aliter conclusisse, egisse, fecisse. Et hinc etiam est, vt vnus materiæ recordemur non alterius: in vna re fallamur, non in alia: in vna prompti sumus, & expediti, in alia minimè. Vtraque opinio est probabilis; nec alterutra potest efficaci ratione, & argumento confutari.

Quartò queritur, An habitus infusus moueat ad actus specie diuersos. Respondeo, eundem habitum infusum versari quidem in rebus obiectis substantia, & specie diuersis, sed vna tamen ratione. Nam quæ eodem habitu fidei diuinæ credimus, specie inter se differunt, sed ea omnia credimus auctoritate diuinâ, sic etiam eodem habitu spei speramus multa, sed vt nobis diuinitè promissa, & peculiari Dei auxilio obtinenda. Pari ter quoque eodem habitu charitatis Deum, nos ipsos, & proximum diligimus, sed ratio diligendi est vna, videlicet amicitia Diuinâ, ex qua, & propter quam nos, & proximum amamus. Vltimo eodem habitu poenitentia, peccata specie diuersa detestamur, quia odio habemus ob amorem, & charitatem Dei. at verò habitus acquisitus specie distinguitur pro varietate obiectorum specie differentium. Ratio vtriusque est, quia habitus infusus minimè ex nostris actibus comparatur, sed diuinitus infunditur. Vnde quemadmodum est vna facultas, quæ circa diuersa obiecta versatur, eo quod ea facultas est à natura data, non nostris actibus acquisita: natura verò facultatem specie non variat, quia dat vnâ, quæ sub vna ratione ad diuersa obiecta terminetur. Sic etiam Deus dat vnum habitum infusum, qui sub vna ratione ad obiecta moueat diuersa. Sed habitus acquisitus, quia nostris actibus comparatur, & habitus non mouet ad actus, nisi similes his, ex quibus est genitus; ideo in vna disciplina, scientiâ, arte, & virtute sunt multi habitus acquisiti specie diuersi.

Quintò queritur, An in eadem animi facultate multi habitus insint. Respondeo, conuenire inter omnes; multos habitus inherere. Verumtamen est necesse rationem reddere, cur sic eadem animo facultas, & tamen habitus specie distinguantur. siquidem facultates, & habitus ex obiectis differunt, in quibus versantur. Respondeo, facultatem animi, superiori quadâ ratione circa obiecta versari. Verbi gratia, In vno intellectu sunt multe disciplinæ & artes: nam intellectus sua obiecta percipit tanquam vera, quæ est vna ratio superior: at disciplinæ, & artes in vna specie communi conuenire non possunt; quia ex diuersis principijs ratiocinatione, vel alio modo concluduntur. Sic etiam vna est voluntas, quia id

omne, quod appetit, tanquam bonum appetit. Sed in ea facultate sunt diuersæ virtutes, videlicet Spes, & Charitas, quia spe appetimus Deum tanquam bonum nostrum: Charitate verò diligimus propter ipsum.

Sextò queritur, An habitus rectè distinguantur in bonos, & malos: & an sint vlli eorum indifferentes. Respondeo, infusus habitus, esse bonos; acquisitos verò, alios esse bonos, alios malos. Boni sunt habitus, qui ex bonis actibus comparantur, & ad bonos actus mouent; contra verò, mali habitus sunt, qui ex malis. Vnde fit, vt habitus non dicatur bonus, & malus, quia in eo insit culpa, sed quia ex bonis, vel malis actibus generetur, & ad bonè, vel malè faciendum moueat. Et morales habitus nequaquam sunt indifferentes, quoniam actus sæpius iterati, ex quibus gignuntur, licet aliquando per se indifferentes esse possint, vt tamen sunt hi vel illi actus, indifferentes non sunt: At habitus disciplinarum & artium per se nec boni, nec mali sunt. Immo, iuxta multorum sententiam, habitus quicunque ponuntur in appetitu sensus, medijs & indifferentes per se censentur: actus verò bonos, vel malos producunt, vt impulsu voluntatis eis ad bonum, vel malum vltimur.

Septimò queritur, An habitus, ex obiectis distinguantur inter se. Constat inter omnes, distinguuntur: sed id locum habet, cum obiecta non sumuntur ex substantia, quam habent, sed ex ratione, qua pertinent, & referuntur ad habitus. Sic enim habitus fidei diuinæ, & fidei humanæ specie differunt, quamuis idem obiectum verum esse hac, & illa fide aliquando credamus.

Octauò queritur, An ex venialibus peccatis sæpius repetitis, habitus generetur. Respondeo, Cum venialia peccata talia sunt, vt in certa aliqua materia versentur: quæ venialia ex certo genere dicuntur, si frequenter iterentur, habitum pariunt, nec enim dubitari potest, quin assuetus nugis, mendacijs iocosis, vel ociosis verbis habitum acquirat, quo promptior, & expeditior fit ad similia mendacia, vel verba, vel nugas. Quæres, an ex peccatis, quæ ideo venialia sunt, & leuia, quia sine perfecta hominis deliberatione committuntur, habitus comparatur. Respondeo, ex eiusmodi actibus, vt in certa materia versantur, habitus generari; qui non tenent eundem modum, quem actus facti ex perfecta hominis deliberatione habent; nam habitus acquiruntur ex actibus sæpius geminatis, quatenus sunt, non quidem modo, sed substantia tales. Substantia enim actus facit ad habitum generandum, non modus. Vnde eiusmodi habitus, quo quis, Verbi gratia, assuetus est furis exiguis, cum absolute, & simpliciter mouet & incitat ad furandum.

Cap. XXV.

De Virtutibus vniuersim: Quid sit Virtus.

PRIMO queritur, Quotuplex sit virtus. Respondeo, Apud Philosophos duplices constitui virtutes, alias mentis & rationis, cuiusmodi sunt disciplinæ, & artes: alias verò moris, quales sunt illæ, quæ Cardinales dicuntur, Pru-

dentia,

Ocham.
Greg. An-
teol. Gabr.
Almai. lo-
cis citat. in
superiori
quæst.